

קק"ל: האמצעי להשגת ריבונות יהודית על אדמת ארץ ישראל

שלמה גרבץ*

עם קונה אחיזה באדמתו אם הוא עובד אותה במו ידיו, אם הוא קשור באדמה, אם הוא נושק לאדמה, אם הוא חי וחווה את האדמה ביום יום. מנקודת הראות הזו קק"ל היא המכשיר למימוש החלום הלאומי של העם היהודי, התקווה הלאומית, האמצעי להשגת ריבונות יהודית על אדמת ארץ ישראל. קרן קימת גאלה את הקרקע בארץ ישראל לא באורח אגרסיבי, אלא מתוך עיקרון של תשלום מלא עבור הקרקע שנקנתה. גאולה שנעשתה טיפין טיפין, דונם לדונם, עד אשר הגענו למצב שבו בידי העם היהודי מצויים בארץ ישראל 2.5 מיליון דונם קרקע שעליהם הוקמו כמעט אלף ישובים ועליהם בנויה כל התשתית החקלאית בארץ, כל המפעל ההתיישבותי האדיר הזה שהוא מהות הקשר היסודי בין העם לאדמתו בארץ ישראל.

למרבה הצער, לאחר שכבר זכינו במדינה משלנו, אנו עדים בזמן האחרון לתופעות קשות שעיקרן משמעותן הוא ניסיון לנגוס בבעלות הזו ואולי אף, חס וחלילה, לבטל אותה. זה התחיל בהצעות חוק של חברי כנסת ערביים שביקשו לבטל את המוסדות הלאומיים ובתוכם את קק"ל כדי לבטל את עיקרון הבעלות של העם היהודי על אדמות הארץ, וזה נמשך בהצעות של חברי כנסת יהודים שתבעו לחוקק חוק שיאסור אפלייה באדמות קק"ל. במלים עדינות, מנוסחות יפה כלפי חוץ ביקשו הח"כים האלה לקבוע בחוק שלעם היהודי שוב לא תהיה שמורה זכות הבעלות על קרקעותיו.

אל ניסיונות החקיקה האלה נילוות פלישות אין סופיות לאדמות המדינה ולאדמות קק"ל בכל רחבי הארץ, ולא רק בהר הנגב שם "נכבשו" 700 אלף דונם על ידי מתיישבים בדווים בלתי חוקיים. מדובר בפלישות יומיומיות, שיטתיות, ממוסדות, מתוחכמות – ואין גואל ואין מושיע ואין מי שאוכף את החוק.

זו מציאות קשה שאסור להסכים לה. זו מציאות שמשמעותה אבדן אחיזה של העם היהודי באדמת ארץ ישראל.

הכלי הנכון, האמיתי, הרציני, שבאמצעותו אפשר ליישם את עיקרון ריבונות והבעלות של העם היהודי על אדמתו היא קרן קימת. וכדי להגיע אל המטרה החשובה הזו, הצעד הראשון הנדרש, ודווקא עכשיו, אחרי בג"צ קציר/קעדאן הוא להפריד בין אדמות המדינה לאדמות קק"ל. הפרדה מלאה ומוחלטת. בבעלות; בשימוש; בניהול.

* הכותב הוא יו"ר עמית של קק"ל

היא בעיני חלק מפריסת ההתיישבות היהודית. בהתאם לתוכנית הזו ההתיישבות היהודית בארץ צריכה להיות בנויה על שתי שדרות: האחת מערבית והשניה מזרחית.

**"בעוד ישראל
מנהלת מאבק על
מערת המכפלה,
על קבר רחל, על
שילה ועל בית אל
— אנחנו בשוט
מאבדים את הנגב,
הרזרבה הקרקעית
האחרונה המצויה
בידנו".**

השדרה המערבית, הכבדה יותר והצפופה יותר, מתחילה בשפת הים, דרך אותה שפלת החוף שהייתה פעם יפהפייה וצבעונית, והיום לצערי הפכה לגוש בטון אחד גדול. אני זוכר שבהיותי ילד חורש בכרם, ככל שהשתדלנו, לא יכולנו להימנע מעקירה של צבעונים נהדרים. כל אדמת השרון האדמדמה הייתה באותם ימים מכוסה מרבד של צבעונים יפהפיים עם גבעולים ארוכים. השדרה המערבית הזאת, משתרעת משפת הים ועד ליישובי הכוכבים, שלהקמתם דאגתי בזמנו, והם שוכנים על רכס הגבעות הראשון ממזרח לשפלת החוף, מעבר למה שהיה הקו הירוק, עד לאותה רצועה שראינו בה אזור ביטחון.

השדרה המזרחית אמורה להתחיל בגבול לבנון, צפונית לצפת, היא הרצועה שצריכה להיות בנויה לאורך מה שאנחנו מכנים ציר אלון, שהוא מרכיב חיוני בביטחונה של ישראל. אגב: כל ממשלות ישראל — עבודה, ליכוד, ממשלות אחדות לאומית — תמיד ראו את הצורך החיוני באזור חיץ בינינו לבין הפלשתינים, אזור שרוחבו בין 16 ל-20 קילומטרים, ריק מאוכלוסין.

באזור הזה ניבנו שתי שורות של ישובים. האחת — ישובים חקלאיים בתנאי אקלים קשים מאוד שנותנים יתרונות לחקלאות מיוחדת בגלל מזג האוויר. השניה — ישובים שניבנו בגובה של 300-400 מטר מעל פני הים כמו מכורה וגיתית ומעלה אפרים, ודרומה עד לכוכב השחר ורימונים, מכמש, מעלה אדומים וכן הלאה. זו בעצם הייתה צריכה להיות השדרה השניה. והיא תהייה, אלא אם כן השטח הזה יימסר לפלשתינים, כפי שהובטח להם.

וישנו, כמובן, הנגב. הוא הרזרבה האחרונה שלנו. אליו צריך להגיע בקפיצה, ולא בהמשך רציף של בניית אזור החוף, אזור תל-אביב, רחובות, גדרה, אלא תוך הקמת אזור חיץ חקלאי שאחריו תתחיל בניית הדרום.

בנגב אנו ניצבים בפני בעיה קשה מאוד: כ-900 אלף דונם של קרקעות מדינה לא מצויים בידינו אלא בידי האוכלוסייה הבדווית. אני, כתושב הנגב, רואה את הבעיה הזו יום יום. זו בעצם תופעה דמוגרפית. בניגוד לעבר הרחוק שבו כל חלקי המשפחה השתדלו לחיות ביחד, בנקודה גיאוגרפית אחת, התא הבדווי המשפחתי היום מתפצל ומתפשט. חלקים מהמשפחה עוזבים את הריכוזים עירוניים שניבנו עבורם, עוברים לשטח הפתוח ונאחזים בקרקעות שמעולם לא התגוררו בהן. מסיבות של חולשה, אולי גם חוסר ערנות מספקת לנושא, אנו, כמדינה, לא עושים דבר כנגד התופעה הזו. התוצאה: כל פעולת העיור של הבדואים בעצם נפסקה.

רק עלייה מאסיבית תוכל לשמור את המאזן הדמוגרפי

הפתרון הנכון להתפתחותה של מדינת ישראל בעתיד ולשמירתו של המאזן הדמוגרפי, איננו יכול להיות רק בגידול הטבעי של האוכלוסייה. רק עלייה יהודית מאסיבית שתהיה יעד ראשון במעלה לכל ממשלות ישראל תוכל להשיג את המטרות האלה. על פי המספרים המצויים בידי בכל הקשור בפוטנציאל העלייה ברור כי אפשר להביא לישראל עוד כמיליון יהודים. אפשר להביא אותם ממדינות דרום אמריקה, שבהן המצב הכלכלי לא טוב. אפשר וצריך לעשות מאמץ אדיר באוסטרליה ובדרום-אפריקה כדי להעלות גם מהן אוכלוסיות יהודיות. העלייה צריכה להיות היעד המרכזי והראשון במעלה של המדינה.

עליה בהיקפים של ממש קשורה בחינוך. אם ישראל לא תעמיד לרשות אזרחיה תשתית חינוכית הולמת לא תהיה עלייה. וחינוך בהקשר זה הוא גם כללי וגם יהודי. חינוך צריך להיות יעד ראשון ומרכזי של כל ממשלה. חינוך ועלייה. להביא לישראל יהודים מכל מקום שבו הם מצויים ורוצים לעלות. כמו היהודים היושבים על המזוודות באוקראינה, כמו אלה ברוסיה המבקשים לשלוח לישראל את ילדיהם ואנחנו קולטים רק את חלקם, כמו אלה בארה"ב המסוגלים להוות פוטנציאל עליה חשוב שעדיין לא ניצל כמידת הצורך. רק עלייה מאסיבית תוכל לשמור על המאזן הדמוגרפי בין הישראלים לערבים.

הבדווים תופסים שטחים חדשים, מכרסמים ברזרבה הקרקעית של המדינה ואיש אינו עושה דבר משמעותי בעניין זה.

בלב הנגב שוכנת באר שבע. תוכניות הפיתוח של העיר מדברות על הפיכתה לכירה הדרומית, לעיר בת חצי מיליון תושבים. כתור תוכנית זה יפה. בפועל מתגוררים כיום בבאר שבע כמאתיים אלף תושבים. למרבה הצער כבר כיום אנו נתקלים בקשיים להרחיב את באר-שבע. והתוצאה: בעוד אנחנו מנהלים מאבק, מוצדק לדעתי, על מערת המכפלה, על קבר רחל, על שילה ועל בית אל — אנחנו פשוט מאבדים הנגב, הרזרבה הקרקעית האחרונה המצויה בידינו.

הדרך לשמור על הנגב אפשרית בעיני בשני מסלולים. האחד, התיישבות יחידים. השני — מתן שטחים במשמורת.

מה פירוש התיישבות יחידים. בכל עם מצויים מה שמקובל לכנות "משוגעים חיוביים". אלה אנשים שנפשם יוצאת לחיות לבד במרחבים. לדעתי זו תופעה חיובית. הרעיון היה לתת לאנשים כאלה נחלה קטנה, ממש קטנה, רק כדי להקים עליה את המבנים, ויחד עם זה לתת להם בחכירה שטחי קרקע גדולים — אם זה לגידולים חקלאיים, בעיקר במקומות שיש לידם מי בויב ממוחזרים, או למרעה — כדי שניתן יהיה להשיג שליטה בשטח. שיהיו לקרקע בעלים. לא בעלות במובן החוקי, אלא בעלות במשמעות נוכחות של אנשים בשטח שיידעו על מה הם צריכים לשמור.

למרבה הצער הרעיון הזה שלי נתקל בהתנגדות קשה ביותר. ומי נלחם בזה? דווקא יהודים. יש לי הרבה מאוד הערכה לכל הגופים הירוקים למיניהם, אבל בהרבה מקרים הם היו המכשול העיקרי בנושא התיישבות היחידים. להם לא

הפריעה העובדה שבהיעדר פעילות מצידנו הערכים משתלטים על הקרקע. למרות ההתנגדויות תחת בג"צים בלתי פוסקים הצלחנו לעשות משהו, בשיתוף קרן קימת וגורמים אחרים, והעלינו התיישבויות יחידים ב-14-10 נקודות ברמת הנגב.

הנתיב השני לשמירה על הנגב היה לתת למושבים ולקיבוצים שחיים בנגב שטחים נוספים למשמורת, ללא חישוב של משבצת. מתן שטח במשמורת פירושו שמקבל השטח חייב לשמור עליו. אם השיטה הזו הייתה מופעלת הרי מה שקורה היום ליד רכיבים לא היה קורה. אם השטח היה במשמורת בידי רכיבים הם לא היו מאפשרים את ההתפתחויות השליליות. את השיטה הזו יש להפעיל, אפשר להפעיל זה באופן מייד. הדבר אינו מצריך הליכים חוקיים מסובכים ולא אמצעים כספיים. שום דבר. פשוט צריך להגדיל את המשבצות הקרקעיות של הקיבוצים והמושבים ולתת להם למשמורת את הקרקע ואת האחזקה בה. במקביל לפעולה זו יש להתחיל בפעולה מאסיבית להחזיר לידי ישראל את השליטה בקרוב למיליון דונם של קרקעות מדינה בנגב.

הרבה מדברים על השינוי לרעה שחל במאזן הדמוגרפי בנגב בין התיישבות יהודית לערבית. לדעתי זו אינה הבעיה האמיתית. שהרי מאזן דמוגרפי אפשר לשנות בדרך פשוטה למדי. אפשר לבנות עיר גדולה או מספר ערים גדולות ומיד יחול מהפך לטובתנו במאזן הדמוגרפי ושוב נהיה רוב. אבל מאזן דמוגרפי חיובי לא נותן שליטה בשטח. כדי לשלוט בשטח יש צורך לשבת בהרבה מקומות. כמו שעשינו בגליל בנושא המצפים, עשייה שהייתה אחד הדברים החשובים שיצא לי לעשות. נושא המצפים בגליל בין השנים 1978 ל-1981 היה מבצע אדיר, כאשר העלינו על הקרקע 57 ישובים בהם 34 מצפים, ובכך קנינו אחיזה בכ-300 אלף דונם, המהווים רזרבה לדור הזה ולדור הבא.

נושא המצפים נראה כיום טוב ופשוט אבל בתחילת הדרך גם בגליל הייתה לנו בעיה. על פי תכניתי התכוונתי להעלות למצפים בין 7 משפחות ל-15 משפחות. כל הקשורים בנושא אמרו בהרמת גבה: אי אפשר לקיים ישוב עם שבע משפחות? לא ויתרתי. פניתי למועצות האזוריות וביקשתי את עזרתן. "קחו על עצמכם את

המשימה" ביקשתי. והעזרה הגיעה. וכמו שאתם יודעים המצפים האלה שינו את פני הגליל. אבל בכך לא די. כדי להגביר את מאחזנו בגליל עלינו לא רק להוסיף אוכלוסייה בערים הגליליות אלא יש להוסיף אוכלוסייה במצפים. לעבות אותם. אני יודע שתושבים במצפים לא כל כך אוהבים את הרעיון אבל לדעתי אין מנוס מכך. חובתנו לחזק את ההיאחזויות האלה.

**"הבעיה החשובה
ביותר שפיתוח
תשתיות יכול
לפתור היא הפער
ההולך וגדל בין
מרכז הארץ לבין
הנגב והגליל. פער
באיכות חיים
וכתוצאה מכך גם
פער בחינוך."**

העיבוי היה דרוש לא רק ליישובי הגליל או הנגב אלא גם למושבים ולקיבוצים בכל רחבי הארץ. ומתוך שראיתי בכך חשיבות מן המעלה הראשונה הפעלתי את התכנית של שיכוני בנים. הכוונה לא הייתה להגדיל את מספר יחידות המשק. חקלאות יש לנו מספיק. המטרה הייתה לאפשר לדור הבנים לגור בנוף הולדתו. הרחבת האוכלוסייה מאפשרת למושבים שהתבגרו להחזיק גני ילדים, לכסות את התקורה הגבוהה ולהצעיר את האוכלוסייה. כמו תמיד גם בתחום הזה ניהלתי מאבקים. הפעם אלה היו מאבקים עם ההתיישבות. בעיני הם היו איטיים מדי. רק אחרי מאבק ממושך ועיקש הגיעה הדחיפה העיקרית, כאשר כיהנתי בתפקיד שר הבינוי והשיכון. הרבה מאוד מושבים ביצעו את ההרחבות. הקיבוצים היו יותר איטיים. חלק ביצעו הרחבות וחלק לא. כיום אינני יודע אם ההרחבה עדיין אפשרית ובאילו תנאים.

בתוך עמי אני יושב וידועות לי היטב הטענות שחלק מהמתגוררים במושבים אינם בנים. אישית הייתי רוצה שכולם יהיו בנים, אבל זה לא העיקר. העיקר הוא שצריך להגדיל את מספר התושבים ביישובים האלה, שאפשר יהיה להחזיק בה מזכיר, שאפשר יהיה להחזיק בה שומר, שאפשר יהיה להחזיק גן ילדים ואפשר יהיה לתפעל בריכת שחיה. איש אינו יודע כיום בוודאות מה תהיה התפתחות ההתיישבות שהיא בעיני הדבר החשוב ביותר במדינה. אבל דבר אחד ברור וחשוב — ראשית כל שניאחז בשטח, שנעבה את ההתיישבות, שנחיה בשטח.

לחזור לשיטות הישנות של היאחזות בקרקע

יחיאל לקט *

קרן קימת לישראל תומכת בגדול במדיניות של התיישבות יחידים כחלק מהצורך הלאומי של תפיסת קרקע. מצויות כיום כמאתיים משפחות שמוכנות ללכת להתיישבות יחידים בנגב. מה שמוזר בעיני זה מדוע עד היום לא קיימת מדיניות לאומית המאפשרת לעשות זאת, ובגודל. והתוצאה? כל מי שנוסע בדרכי הדרום רואה בדיוק איך בחבל ארץ זה הולך נוצר גוש גדול ורצוף של השתלטות בדווים על הקרקעות שלנו.

כיוון שאיני רואה שינוי מידי במדיניות אני בהחלט תומך בכך שנתחיל לטעת יערות בשטחים האלה כדי לתפוס אותם בשיטות הישנות. אם אין התיישבות, לפחות שיהיה יער שימנע את חדירת הבדווים. אם לא נעשה זאת – זו תהיה בכייה לדורות. אולי כבר עכשיו ראוי להתחיל לבכות כאשר רואים שטחים עצומים שהבדווים השתלטו עליהם באופן נקודתי והם מצויים בתהליך של התחברות המכסה שטחים נרחבים, מאות אלפי דונמים, מאדמות הנגב של מדינת ישראל.

* הכותב הוא יו"ר הדירקטוריון של קק"ל.

האזור הצפוף ביותר בישראל מבחינה דמוגרפית הוא שפלת החוף שהפכה לגוש בטון גדול. בעובדה זו טמונות סכנות רבות. למשל: אקוויפר החוף הולך ומומלח, במקומות מסויימים בנזק שכמעט אין לו תקנה. וזה נובע לא רק בגלל עודף שאיבה אלא בגלל העובדה שהשטח הופך לכבישי בטון, למרצפות, למדרכות, לבתים והתהליך הטבעי של העשרת מי התהום הולך ונעלם. ועל כן, כדי להימנע מהנזקים הצפויים, צריך לעשות כל מאמץ לעצור את הבנייה הנמוכה בשפלת החוף.

ברו"ח ועדת רונן, שהוא בעיני העבודה הרצינית ביותר שנעשתה בעניין המקרקעין במדינת ישראל, אפשר למצוא פתרון מסויים לבעיות האלה. הדו"ח נתן הקלות רבות במגזר העירוני. ולכן כיום הרבה יותר פשוט לבנות לגובה בשפלת החוף. וזו גם הסיבה שאנחנו רואים את בתי הקומות האלה שצצים עכשיו. חובתנו לעצמנו ולעתידינו לנסות ולהגיע לבנייה הרבה יותר גבוהה בשפלת החוף ולצמצם ככל

האפשר את הבניה צמודת הקרקע. אני יודע שזה מאבק קשה אבל כל זמן שעדיין אפשר להפוך את המגמה — צריך לצמצם את הבנייה הנמוכה באזור החוף ולמנוע פגיעה נוספת באותם שטחים ירוקים שהם כל כך הכרחיים לקיומנו.

מועצת מקרקעי ישראל בראשותי אימצה את מסקנות ועדת רונן והחליטה לאפשר העברת בעלות בדירות מגורים. לדעתי החלטה זו לא קודמה בקצב הראוי. אני יודע שיש החולקים על דעתי, אבל חשוב שכולנו נראה את האמת בעין גלויה, מאחר שבפועל ניהול המקרקעין בידי מינהל מקרקעי ישראל לא מונע העברת בעלות על רכוש המדינה לידי זרים. ואפשר לראות את המציאות הזו בכל מקום. כבר היום קיימות בשכונות ירושלמיות רכישות ערביות של נדל"ן שנבנה על אדמת מינהל. ערבים רוכשים גם ברמות, יש מאמצי רכישה רבים ביפו, שם נרכש כל בית אפשרי. הם רוכשים בלוד, הם רוכשים ברמלה, ערבים רוכשים כל דירה אפשרית. בכל מקום שאפשר.

"ניתן לפתח את התשתיות בישראל ללא צורך במימון מתקציב המדינה — אלא בהון פרטי שיבוא מזכיונות לפיתוח נדל"ני".

ההחלטה של העברת בעלות בדירות מגורים לא קודמה בקצב הראוי. עוד לפני פרסום מסקנות ועדת רונן סברתי שהמיטרד המוטל על כלל אזרחי המדינה בעובדה שדירת המגורים הינה בחכירה ולא בבעלות גדולה מהנזק העשוי להיגרם מהעברת הבעלות. לעניות דעתי חוסר פתיחות לתודעה הקניינית של אזרחי המדינה, שלרובם הדירה היא רכושם העיקרי, תפגע בסופו של דבר במטרות החשובות שכולנו מסכימים להן, ובתוכן גם הרגשת החירות של האזרח שאיננו תלוי בכל דבר בשלטונות. מתוך תפיסת עולם זו הקלנו על הציבור בוועדת רונן, אבל לדעתי לא די.

בהקשר הזה נראה לי שזה שראוי עתה גם לבחון את השאלה האם מינהל מקרקעי ישראל צריך להמשיך ולנהל קרקעות קרן קימת לישראל. אמת כי בחוק יסוד: מקרקעי ישראל נקבע שמנהל מקרקעי ישראל ינהל את מקרקעי ישראל הכוללים גם את קרקעות קרן קימת לישראל. אבל לדעתי — נוכח ההתפתחויות האחרונות

שיש להן השלכות על נושא קרקע הלאום – חובתנו לבחון מחדש את הדבר ובמהירות. אני משוכנע שטוב יהיה שקרן קימת תחזור ותנהל בעצמה את קרקעותיה. יתכן שיש לקק"ל בעיה לנהל קרקעות בשטח בנוי. גם לכך אפשר למצוא פתרון. למשל: לקחת את ערך הקרקע בשטח בנוי ותמורת זה ניתן לקרן קימת קרקעות בשטחים פתוחים. במלים אחרות: תמורת מגרש אחד שיועבר למינהל בלב תל-אביב, אפשר שקק"ל תקבל מאות או אולי אלפי דונמים, כנגב, בהר הנגב, ובמקומות דומים.

בסוף יוני 2000 דן בית-המשפט העליון בהרכב של שבעה שופטים בשאלת זכויות החקלאים בקרקע. הדיון לא הוכרע והנושא זכה לפסק זמן. דעתי הייתה ועודנה שיש לסיים את פרשת הזכויות ולתת לחקלאים מעמד של חוכרים על הנחלה שלהם. על כך נדמה לי שאין ויכוח. הוויכוח הגדול נסוב בעצם רק על שאלת הפיצוי שיש לתת לחקלאים בעת שינוי יעוד הקרקע. כלומר: באותו מועד שבו הקרקע מפסיקה לשמש לחקלאות. כדי למצוא פתרון הוגן הצעתי בעבר להקטין במידת מה את הפיצוי שינתן לחקלאים במרכז הארץ – בגלל הערך הגבוה של הנכסים – ולהגדילו באופן משמעותי באזורים של עדיפות לאומית.

לסיום רצוני להעלות לדיון ציבורי עוד תחום פעילות אחד הקשור בקרקע. אין כיום מחלוקת לגבי הצורך הלאומי לפתח את התשתיות בישראל. החשיבות הרבה בהרחבת התשתיות אינה רק תעסוקתית. הבעיה החשובה ביותר שתשתיות יכולות לפתור היא הפער ההולך וגדל בין מרכז הארץ לבין הנגב והגליל. פער באיכות חיים וכתוצאה מכך גם פער בחינוך. אם לא נצליח לצמצם את הפער הזה ואם רמת החינוך בגליל ובנגב תהיה נמוכה בהרבה מזו המקובלת במרכז יצמח לנו כאן דור רביעי של מצוקה. את הפער הזה יכולות התשתיות לצמצם על ידי נגישות קלה ומהירה יותר של אוכלוסיית הפריפריה למרכז הארץ.

השאלה המכרעת בהקשר של פיתוח התשתיות היא באיזה אופן ומאילו מקורות ניתן לממן את מה שדרוש, שהרי כידוע אין לישראל משאבים כספיים בלתי מוגבלים. כאשר הייתי שר התשתיות הלאומיות העליתי הצעה עקרונית להפוך את הקרקע למנוף כלכלי להקמת התשתיות לרכבת מהירה – לנגב ולגליל. ואלה

עקרונות ההצעה. עמדת האוצר הייתה מאז ומתמיד כי אם המדינה זקוקה לתשתיות עליה למצוא גם את מקורות המימון. פקידי האוצר נהגו לומר: "תמכרו קרקעות ומהתמורה ניתן לכם כסף לבניית תשתיות". זו גישה מופרכת מיסודה שהרי איזה מחיר, אם בכלל, אפשר לקבל בתמורה למכירת קרקעות שאינן נמצאות בסמוך לתשתיות או באזורי ביקוש? המחיר שניתן להשיג כיום הינו אפסי. הצעתי פתרה את הבעיה הזו. כדוגמא הבאתי את נושא הקמתו של קו רכבת מקביל, נוסף, מהמרכז לבאר־שבע ואף דרומה מכך. הצעתי אז שמי שיתמודד במכרו למסילה הנוספת לנגב יוכל לקבל זיכיון לפיתוח נדל"ני לאורך המסילה. הזוכה במכרו יהיה זה שידרוש פחות קרקע תמורת קבלת הזיכיון להקים את הציר החדש. זו רק דוגמא. כמובן שניתן לבנות מכרזים בהקשר זה באופן מתוחכם עוד יותר. אבל זו בעיני הדרך הנכונה לפתח את התשתיות ללא צורך במימון מתקציב המדינה. זו השקעה חשובה ונדרשת בעתיד המדינה, השקעה שתסייע באופן משמעותי לצמצום הפערים החברתיים ותעמיד בפני המדינה אפשרויות כמעט בלתי מוגבלות.

ועדת רונן בחנה את הישימות של ההצעה והמליצה בחום על מימושה. אני מקווה שהממשלה הנוכחית וזו שתבוא בעקבותיה, יפעלו בנחישות ליישם את ההצעה.